

SKOLAN och SKILSMÄSSOBARN

MED ÖKAD JÄMSTÄLLDHET BOR IDAG MÅNGA BARN TILL SEPARERADE FÖRÄLDRAR VÄXELVIS SÅ ATT DE KAN HA EN NÄRA OCH GOD RELATION MED BÅDA SINA FÖRÄLDRAR.

DOCK HÄNDER DET I SAMBAND MED SEPARATIONER ATT DEN ENA FÖRÄLDERN SKAPAR EN KÄNSLÖMÄSSIG TRAUMABUNDEN ALLIANS, MELLAN SIG OCH BARNET, FÖR ATT UTESLUTA DEN ANDRA FÖRÄLDERN.

BETEENDET BENÄMNS INOM FORSKNINGEN SOM FÖRÄLDRAALIENATION. OAVSETT OM DET SKER MEDVETET ELLER OMEDVETET SÅ SKADAR DET BARNET PÅ BÅDE KORT OCH LÅNG SIKT.

Skolan ska vara en fristad för barn med problem i hemmet, men det finns många exempel där skolan omedvetet bidrar till att förvärra situationen för dessa barn. Vi har tagit fram denna skrift som stöd för personal i skolan att hjälpa drabbade barn och föräldrar. Vi beskriver också skolans och föräldrarnas rättigheter och skyldigheter när det gäller till exempel utbyte av information om barnet.

SKOLANS ANSVAR

Skolan har tillsammans med föräldrarna ett ansvar för elevens skolgång, lärande och utveckling. Skolan ska också löpande hålla föräldrarna informerade om elevens utveckling och situation i skolan. Vanligen sker detta genom löpande information på skolans plattform på internet och minst ett utvecklingssamtal per termin.

Föräldrar med gemensam vårdnad har samma rätt till information. Föräldrar som inte är vårdnadshavare har också rätt till information om sitt barns skolgång och utveckling. Däremot har de inte rätt till känslig information eller att vara närvarande vid utvecklingssamtal.

Om det finns risk för att information om ett barn kan komma att missbrukas, kan informationen omfattas av sekretess och ska inte lämnas ut utan särskild prövning. Det gäller oavsett om föräldern är vårdnadshavare eller inte. För information och exempel hänvisar vi till kapitel 7 i boken "Sekretess och anmälningsplikt i förskola och skola" av Staffan Olsson, Studentlitteratur 2019.

FÖRÄLDRAALIENATION

Beteendet inkluderar smutskastning – det vill säga att tala illa om och/eller sprida lögn om den andra föräldern, till exempel genom att påstå att hen är farlig eller psykiskt instabil eller att undanhålla information om barnet, dess skolgång och hälsa. Ett annat vanligt beteende är upprepat sabotage av barnets möjlighet att kommunicera med den andra föräldern. En metod är

att hämta barnet i skolan tidigt de dagar det ska vara umgänge med den andra föräldern.

Andra exempel är att:

- Påstå att expertnern inte lyssnar på och förstår barnets behov.
- Hänvisa till barnets vilja och dess rätt att välja förälder.
- Påstå att det måste ha hänt något farligt eftersom barnet vägrar träffa sin andra förälder.
- Påstå att barnet mår dåligt på grund av att den andra föräldern inte vill lämna barnet i fred.
- Påstå att hen inte kan tvinga barnet att mot sin vilja umgås med den andra föräldern.

När barnet utsätts för press av den föräldern som inte längre vill att barnet ska finnas i den andra förälderns liv, blir det för barnet en överlevnadsstrategi att alliera sig med den kontrollerande föräldern för att känna sig trygg i en otrygg dynamik. Att vägra den andra föräldern blir då det enda alternativet för barnet. Barnet har inget val utan är insnärjd i ett trauma som de inte själva kan berätta om. Barnet kan inte gå till sin andra förälder och säga: *"Jag har blivit manipulerad så jag kan inte träffa dig"*. Barnet, som blir den alienerande förälderns främsta verktyg, kan inte förklara den underliggande dynamiken. Lösningen ligger inte hos barnet.

När en förälder med ett alienerande beteende blir barnets spegel parallellt med att den andra föräldern, som barnet tidigare haft en sund anknytning till, framställs som alltigenom dålig, lär sig barnet att visa förakt och brist på empati. Barnet gör vad den alienerande föräldern signalerar, snarare än vad föräldern säger att barnet ska göra. Barnet tillskrivs en roll som hindrar en normal utveckling och berövas en del av sin barndom.

Dynamiken kan vara olika från fall till fall – barnet kan vara drabbat i olika grader och är beroende av den kontroll som föräldern utövar. Därför är det nödvändigt att utvärdera och grundligt förstå de faktorer som leder fram till beteendet.

Ett barn som utsätts för såväl belöningar som bestraffningar för att den alienerande föräldern ska uppnå sitt mål kan uppvisa motsägelsefulla beteenden. Det kan vara en blandning av undvikande, motstånd och regressivt beteende. Barnet kan inte reglera sitt eget sinnessillstånd, vilket också visar sig i skolan.

Hittills har vårt system av skyddsnet haft liten eller ingen förmåga att fånga upp dessa traumatiserade familjer. Olika bias är tyvärr vanligt hos både professionella och samhällets institutioner och bidrar till att det inte blir rätt i varje enskilt fall.

Alienationsdrivande beteenden är ingen könsfråga och utövas av både mammor och pappor samt mellan samkönade samt även av släktingar till barnen. Beteendet är känt i hela världen och sker oberoende av religiös eller kulturell tillhörighet.

VAD SKOLAN KAN GÖRA

Det stöd som fristående vuxna kan ge drabbade barn är viktigt för att dämpa effekterna av alienation.

Separerade föräldrar som har gemensam vårdnad förväntas samarbeta och utbyta information om sina barn, vilket ofta inte sker i dessa situationer. Det är viktigt att förstå att den ena föräldern kan vara utmanövrerad och därmed inte kan hjälpa sitt barn, vilket kan misstolkas som en brist på engagemang.

Skolan måste erkänna båda föräldrar som viktiga i barnets liv. Det innebär att:

- Se till att båda föräldrarna informeras om barnets utveckling i skolan.

- Se till att båda föräldrarna konsulteras i alla frågor som uppstår runt barnet.
- Erbjud separata utvecklingssamtal för båda föräldrarna.
- Se till att båda föräldrar blir inbjudna till alla öppna skolevent.

Ett sådant förhållningssätt blir till hjälp för barnet utan att skolan behöver ta parti för eller emot någon förälder.

Skolan har också en skyldighet att göra en orosanmälan till kommunens socialtjänst när man misstänker att ett barn far illa.

RÅD TILL SKOLAN

När skolan dras in i problematiken har vi följande iakttagelser och råd från terapeuter, drabbade föräldrar och andra:

- Det är inte ovanligt att drabbade barn har hög frånvaro med diffusa skäl. Det är angeläget att skolan i ett tidigt skede kontaktar föräldrarna. Vissa alierande föräldrar vill inte att barnet ska gå i skolan och ljuger om att barnet är sjukt eller lurar skolan om att det ska vara ”skola hemma”. Istället kan den verkliga anledningen handla om att isolera barnet från kontakt med andra.
- Det finns också barn som kan fortsätta att prestera bra och dölja vad som pågår såvida inte omgivningen är lyhörd och förstår familjedynamiken.
- En alierande förälder kan hålla barnet hemma om den andra föräldern tänker delta i ett arrangemang på skolan.
- Ett aliererat barn kan uppge olika anledningar till att inte vilja träffa den ena föräldern. Barnet kan också förmedla avståndstagande och avsky.
- Om barnet förmedlar avståndstagande eller avsky för den ena föräldern så räcker det att svara: ”Ja, och nu har du fått säga det till mig”. Ifrågasätt inte att barnet känner på det sättet eftersom det kan förvärra situationen. Ett neutralt förhållningssätt är bra.
- Barn kan ställa till en stor scen vid hämtning. De behöver ofta tid för att ställa om sig till den andra föräldern.
- Säg aldrig till ett barn: ”Nu är du snart 12 år och kan välja vilken förälder du vill bo hos”. Det är inte ett beslut som ett barn ska fatta. Notera att även ett svårt aliererat barn i tonåren saknar egen vilja.
- Nästan alla barn som får rätt hjälp kan återfå en god anknytning till sin avvisade förälder.
- Alla som arbetar med barn bör också ha tillgång till personer med kunskap inom NPF (neuropsykiatriska funktionsvariationer) och det autistiska spektret. Sådana barn kan ha svårare att hantera situationen och kan behöva extra stöd.

BOKTIPS

Barn som tvingas välja bort en förälder: Föräldraalienation i Sverige: fakta, rättsregler, erfarenheter

En aktuell forskningssammanställning av journalisten Anna Lytsy och advokaten Christina Bergenstein. Boken innehåller också intervjuer med sakkunniga i Sverige. Den vänder sig till såväl professionella som andra som stöter på föräldraalienation i sin vardag. Boken finns på många bibliotek och används också flitigt på universiteten. (Norstedts Juridik, nyutgåva 2023)

Jag väntar i snön av Daniel Dencik. En skönlitterär bok skriven i romanform som bygger på författarens dagböcker. En berättelse om hur hans tvillingar förlorade kontakten med sin pappa. (Bokförlaget Polaris 2019)

Pappaklausulen av Jonas Hassen Khemiri. Romanen har många smärtpunkter men handlar också om en dotter som är en syster som är en mamma vars son bor hos sin pappa och vägrar att träffa henne och trycker bort hennes sms. (Bonnier Pocket 2019)

Från VBU:s chatt i december 2022:

”Jag arbetar som lärare och har gjort det i 20 år. Har sett föräldraalienation många gånger, men inte förstått vad det handlat om.

Det vanligaste är att personal tycker att det är dåligt att föräldrarna inte kommer överens när det gäller barnet. Ofta märks det genom att de inte kan komma på utvecklingssamtal samtidigt. När man tar en ny klass kan en av föräldrarna vara väldigt angelägen om att ringa och berätta något ”viktigt”. Det viktiga är att berätta vilken dålig förälder deras ex är.

Det vanligaste är dock att barnen inte vill träffa eller bo hos en av vårdnadshavarna. Nu när jag själv vet vad som ligger bakom det här så blir det väldigt tydligt att det är föräldraalienation.

Rektorer, kuratorer, specialpedagoger, lärare, skolhälsovård kan ingenting om det här.

När jag tänker tillbaka så har jag sett otaliga exempel på det här genom åren. När jag anmält till skolans elevhälsoteam har jag inte fått något gehör. Då har jag gjort anmälan till socialen, men samtliga ärenden har lagts ner.”

Föreningen Vårdnad, Boende och Umgänge i Sverige (VBU) är en partipolitiskt och religiöst oberoende ideell medlemsförening som arbetar för barnets rätt till båda sina föräldrar. Föreningen driver stödverksamhet genom samtalskvällar, utbildning, information och en stödtelefon.

www.vardnad.se

facebook.com/vardnad.se